

“El meu pare va poder sobreviure tenint el cap

als núvols”

El fill de Ferran Soldevila, Gerard, recorda la vida més privada i quotidiana del seu pare. L'historiador i escriptor, autor, entre d'altres, de diversos estudis sobre Pere el Gran i els seus “Dietaris”, fou membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'aparició recent del segon i darrer volum dels *Dietaris de l'exili i del retorn*. (II. *El retorn*) de Ferran Soldevila (a cura d'Enric Pujol i editat per 3i4), clou un projecte editorial obert el 1995 amb la publicació del primer volum, que s'ocupava del període de l'exili. Un altre llibre, aparegut entremig, de la poetessa Rosa Leveroni, *Confessions i quaderns íntims* (a cura d'E. Pujol i Abraham Mohino, també publicat per 3i4), s'hauria d'inscriure igualment en aquest mateix projecte, atès que explica la relació sentimental extramatrimonial que s'establí entre l'autora i el famós historiador i escriptor. Tots tres volums aporten molts aspectes fins fa poc inèdits d'una de les personalitats intel·lectuals més importants del nostre segle XX. Per aprofundir en l'aplec dels aspectes més íntims que sovint són impossibles de reconstruir en les biografies de les personalitats més destacades, s'ha considerat que podria ser de gran interès que el seu fill, Gerard Soldevila (actualment resident a Chavornay, Suïssa), fes un exercici de memòria per recordar tot allò que encara es podia salvar de l'oblit.

—Com era Ferran Soldevila a casa, en la vida més quotidiana?

—A casa era metòdic, sistemàtic, primmirat. Es podria dir que anava carregat de romanços i de manies. I seguia un ritme molt regular en la seva activitat diària.

—Com era aquest ritme regular?

—Els últims anys que vaig viure

a Barcelona es llevava a quarts de vuit del matí, s'arreglava, esmorzava i anava a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, on arribava a quarts de deu o a les deu. Cap a les dues arribava a casa, es canviava d'indumentària (cosa molt important) i dinàvem. Després feia una becaina de gairebé una hora i es posava a treballar fins a les sis, quan berenava. Aleshores continuava la feina, anava a alguna reunió o bé passava per l'Ateneu. A les nou o quarts de deu del vespre sopàvem i, tot seguit, escoltava la ràdio amb els ulls clucs, de tal manera que no sabíem mai si dormia o no. Sovint agafava les cartes de jugar i feia un solitari, i en acabat reprenia la feina fins a la una o quarts de dues de la matinalda. Cal afegir que el menú dels àpats era, si fa no fa, sempre el mateix. En realitat, era una vida molt monòtona.

—Quins hàbits de feina seguia? Tenia cap mania remarcable?

—En una fotografia inclosa en el volum segon dels *Dietaris* ja es veu com s'instal·lava al llit, a un sofà o a una vagarra per escriure, fins i tot a màquina. Sovint menjava ajagut a la butaca, al costat de la taula del menjador! Tenia també la mania de les petites llibretes, que duia sempre a la butxaca i que eren la solució ideal per a no interrompre l'activitat creadora.

—Tenia fama de persona molt hipochondríaca, i això mateix es dedueix dels seus *Dietaris*. Ho era?

—Tenia una veritable mania pel pes. Arribava a entrar en unes quantes farmàcies diferents, l'una darrere l'altra, per pesar-s'hi i comparar-ne

els resultats, i això tenia prou importància per comentar-ho en arribant a casa. La salut li era una obsessió; em demano si no treballava tant per oblidar aquesta obsessió o qualsevol altra.

—Així la feina tenia una mena de funció terapèutica. Li serví també per combatre les adversitats a què va haver de plantar cara: la guerra, l'exili, la resistència antifranquista?

—Efectivament, va poder sobreviure treballant i tenint sovint el cap als núvols.

—Es podria dir que era un somiatruites?

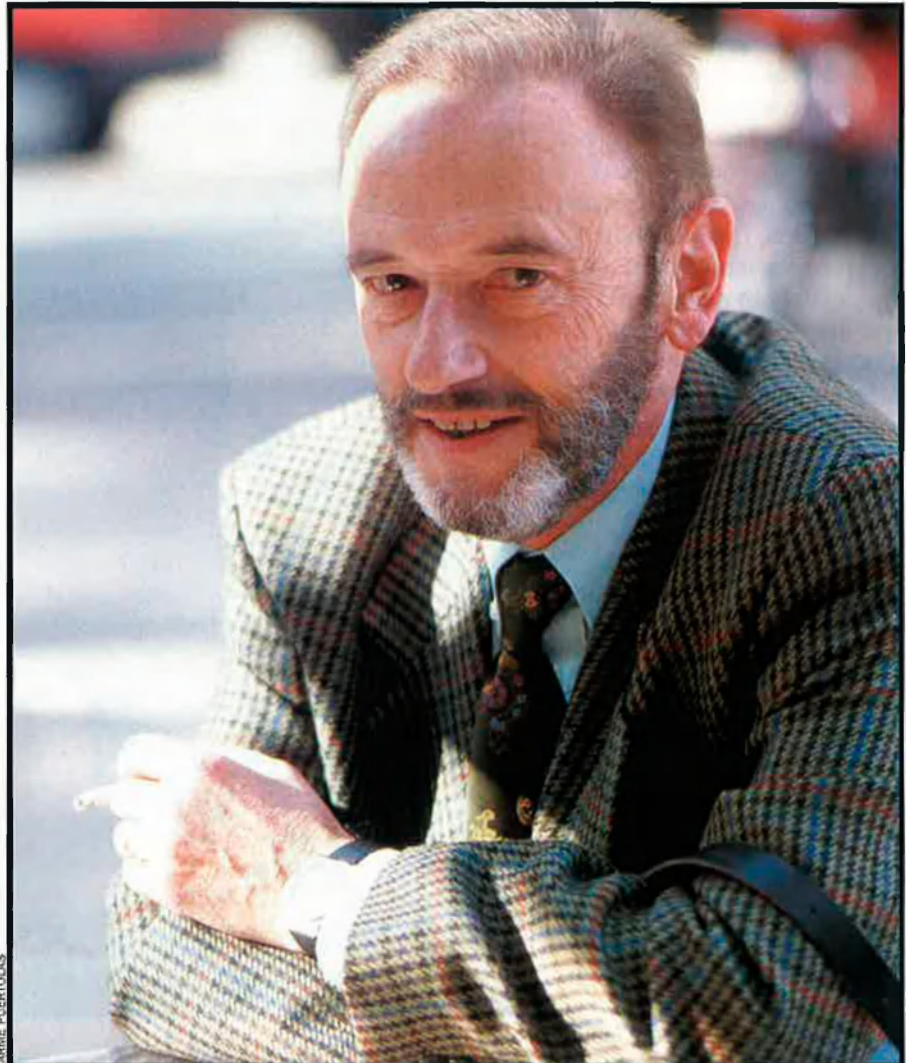
—Tinc ganes de dir que ho era sistemàticament, però seria una resposta massa superficial. Era més senzill i alhora més complicat que això. Diria que es fabricava situacions imaginàries que desenvolupava al seu gust. A vegades pensava coses que no tenien res a veure amb allò que feia en aquell moment.

—Com era com a pare?

—Una boníssima persona. Posava límits, si bé deixant un gran marge de maniobra, però no admetia que els traspassés, i en això era estricte. Crec que li vaig donar bastants disgustos, però no me'n va fer mai retret. Només indirectament, i a vegades molt de temps després, m'he adonat que no acceptava o no havia acceptat alguna cosa meva.

—En quin cas, per exemple?

—Un dissabte a la tarda, l'escriptor i editor Joan Sales era a casa, quan jo hi tornava uniformat de sergent de les milícies universitàries. En Sales, que havia estat comandant de l'exèrcit republicà, va quedar de moment parat i després va dir: "Bé, així tindrem un oficial més per al futur exèrcit català". El meu pare li va demanar si creia que jo podia servir per a això. La resposta de Sales: "Doctor Soldevila, l'art de matar és el mateix a tot arreu". Vaig veure com el meu pare es treia un pes del damunt. Fins llavors no havia vist fins a quin punt era un maldecap per al meu pare el fet d'haver-me convertit en oficial de l'exèrcit de Franco.

CARRIE PUERTO/AS

Gerard Soldevila recorda la idea que tenia el seu pare sobre el gènere femení. Tractava les dones amb molt de compte i miraments. En aquest tema, seguia fidel a la visió del segle XIX.

—Quin és el primer record i el darrer que en té?

—Entre els primers, recordo que em va portar a veure la mar i que un matí va dur-me al Tibidabo, molt d'hora, a veure i a tocar la neu abans que no es fongués. El darrer: vaig assistir a la seva mort. Vaig ser jo qui va comunicar l'hora exacta de la defunció. En vaig veure unes quantes vegades el cadàver, però l'últim record indirecte és el del servei fúnebre a l'església de l'Hospital de Sant Pau. El meu cosí Octavi Soldevila, que seia al meu costat, em va dir, de sobte, "No et giris de seguida, però mira al fons, a cada costat de la porta". Hi havia policia vestida de civil. A fora, a la sortida, hi havia

dos policies més, d'uniforme, dos "grisos".

—Influí gaire la seva educació i la seva visió del món?

—Quant a la visió del món, sobretot en l'aspecte teòric, perquè no tenia gaire sentit pràctic. Era massa teòric. El millor exemple és la seva visió de com calia tractar l'element femení.

—Com pensava que calia tractar el gènere femení? Quina idea en tenia?

—Versallesca. Calia tractar-les amb compte (de por que no es trenquesin?), amb miraments i tot això. Era del segle XIX, en el sentit teòric, perquè no crec pas que, en la pràctica, la gent d'aquell moment fos diferent de la d'unes altres èpoques. Calia protegir-les, con-

tra un hom mateix, fins i tot.

—Concretament, amb la seva esposa, Yvonne Lepage, la mare de vostè, com evolucionà la relació, si més no durant l'època que vostè la va poder seguir?

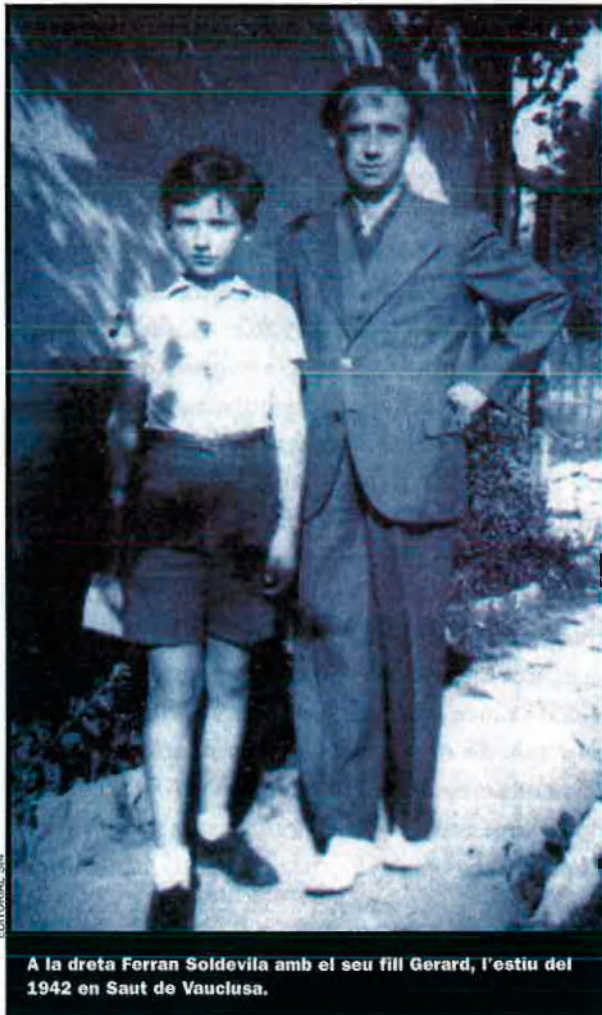
—Força cosa ja es desprenen dels *Dietaris*. Durant l'exili, s'hi recullen moments de joia conjugal. Però no hi consta que després del Nadal del 1943 la mare deixà d'anar a totes les festes de la família, amb l'excepció del casament d'una cosina meva. Tampoc no va anar més a casa de la meva àvia, per exemple.

—Com va veure la seva relació amb la Rosa Leveroni?

—D'adolescent m'irritava cada vegada que venia a casa, al carrer d'Aragó, pel seu humor càustic, que desplegava contra mi. A vegades es tractava de veritables sessions d'ensarronada... I jo no sabia replicar-hi ràpidament. Per raons que jo aleshores no veia gaire clares, va deixar de venir. En tot cas, no la vaig veure mai al carrer de Teodora Lamadrid. Sabia, perquè el meu pare m'ho va dir estant a Palautordera, que la meva mare no volia saber-ne res més. Ara veig que va haver-hi una relació sentimental, però em sembla que el personatge més actiu devia ser la Leve (com en deien els amics). Ho dic així, perquè resulta una excepció al sentiment de deure i de pulcritud que era molt marcat en la personalitat del meu pare.

—Què en pensa ara, d'ella?

—No arribaré a dir que fos una mitòmana, però en les seves *Confessions* deixa entreveure moltes més coses de les que diu clarament. En tot cas, em sembla una manipuladora. Tot el que podria afegir-hi seria, de part meva, deixar-me anar a una possible deformació professional [Gerard és metge amb formació psicoanalítica ulterior] amb tots els perills d'error que això implica. Hi arribo a intuir un

A la dreta Ferran Soldevila amb el seu fill Gerard, l'estiu del 1942 en Saut de Vauclusa.

rerefons sàfic, que no està renyit amb una relació heterosexual o més d'una.

—Quina opinió li mereixen dones que van tenir un cert lligam sentimental amb el seu pare, com foren Elisabeth Héroult, a qui va conèixer els anys 20 i era amiga d'Yvonne, Maria Àngels Royo o Pierrette Gargallo?

—Elisabeth podria ser l'exemple del límit que el meu pare se solia fixar en la seva relació habitual amb les dones que li agradaven. Jo diria que tot plegat no va passar d'un *flirt* juganer de criatures o d'adolescents, molt en concordança amb una sentimentalitat dels anys 20. De la Royo, no en sé res, excepte allò que ell mateix en diu al llibre *Al llarg de la meva vida*, però em sembla que la cosa no devia ser gaire diferent. Pel que fa a Pierrette Gargallo, n'hi ha prou de llegir el segon volum dels *Dietaris*. Vaja, un adolescent

que era encara el meu pare!

—Entre els amics, com ell mateix explicava, es destaca el seu germà Carles. Quina mena de vincle mantingueren?

—Crec que era el vincle més fort que tenia fora de casa. Es veien regularment i parlaven moltíssim. Aquest lligam es va manifestar ben clarament al final de la vida del meu oncle. El meu pare anava cada dia a veure'l per estar un moment amb ell i parlar-hi, encara que ningú no podia saber si l'entenia, perquè en Carles aleshores ja no deia mai res.

—Quin joc de simpaties i antipaties seguia amb els altres intel·lectuals, historiadors i escriptors contemporanis?

—Fòbies, no n'hi tenia. Però va tenir els seus moments d'enemistat amb Carles Riba, Jaume Vicens Vives i Ramon Aramon, com explica als *Dietaris*. Ara, de Ramon Menéndez Pidal i de la polèmica que els anys 60 van tenir a propòsit del Compromís de Casp, cal dir que el van trabalsar molt, no parava de parlar-ne. De les filies envers Joan

Coromines i Pompeu Fabra, ja en diu molt també als *Dietaris*.

Joan Sales i Miquel Coll i Alentorn reunien la condició de col·legues, amics, deixebles i col·laboradors.

—Què en pensava del dictador Franco?

—No crec que se l'estimés gaire, precisament. Ara, hi havia un cert punt d'admiració envers l'adversari: el *punyetero*, com se'n surt!

—Creu que es considerava prou reconegut?

—Jo diria que no. Li costava d'admetre que aquesta manca de reconeixement venia en gran part del fet que feia nosa als mediocres. I també, és clar, de les conseqüències del franquisme, però, això, ell ja ho veia. Quan jo li parlava d'aquests mediocres (el terme era meu) ell procurava de disculpar-los i automàticament es posava a dir que,

de totes maneres, el senyor X o el senyor Z havien escrit coses interessants, per exemple.

—Creu que tenia cap mena de frustració vocacional?

—No entenia que les seves obres teatrals no tinguessin èxit. No s'adonava que no hi havia públic per a aquesta mena de peces, que potser n'hi havia hagut abans, però no pas en el moment que ell les escrivia. Una decepció, fins i tot d'ordre econòmic, fou l'edició popular del seu llibre *Faules*, il·lustrat per Pierrette Gargallo, que havia estat una idea de la meua mare, en veient els bons resultats que havia obtingut l'edició de bibliòfil feta anteriorment.

—Com veu la recuperació actual d'en Ferran Soldevila?

—Ja era hora!

—Principals virtuts i defectes.

—De les virtuts, l'honestetat, tant de cara als altres com de cara a si mateix, en la vida de cada dia, en els actes, en els fets. La pulcritud. Dels defectes, alguna mania seva...

—Què era allò que més li agradava?

—La seva feina era la seva ocupació preferida.

—I allò que més li desagradava?

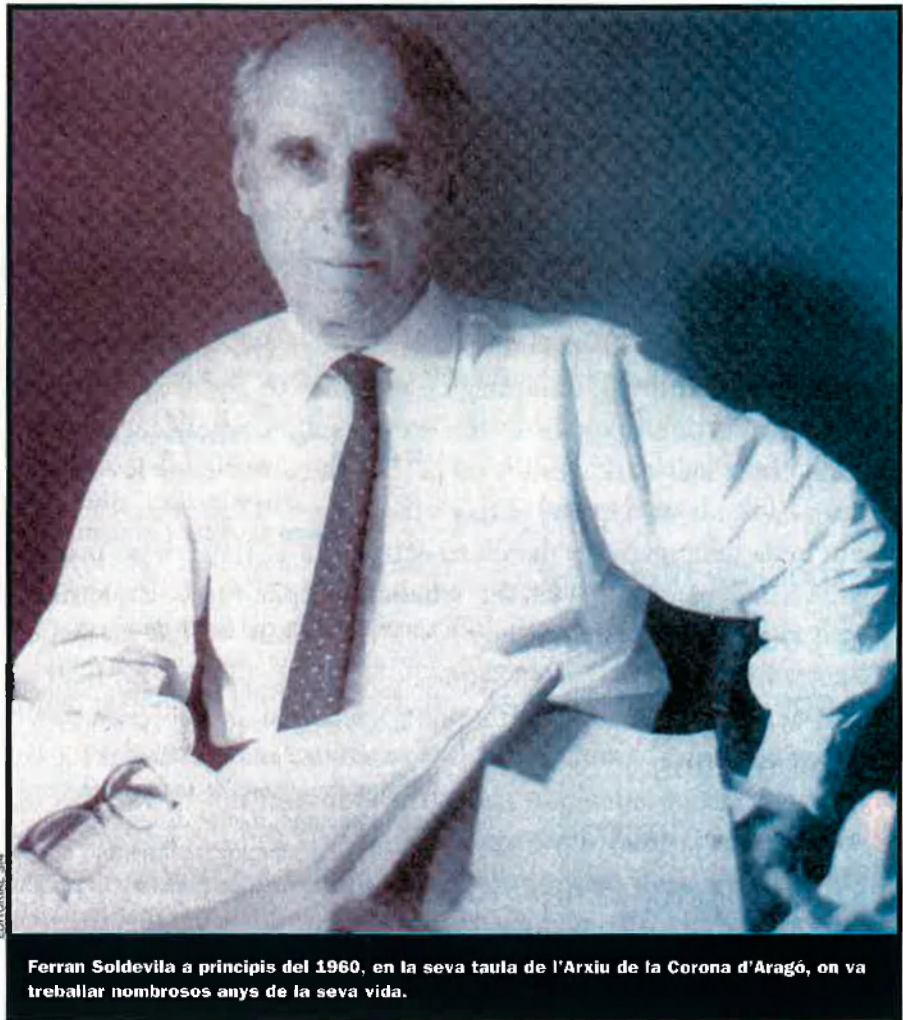
—L'estúpida humana, l'estultícia, la brutícia (en tots els sentits), la mala fe, la falsedat, l'engany...

—Quines idees polítiques tenia?

—Era més aviat d'idees esquerranes, però no era gens revolucionari, més aviat moderat. No se sentia en consonància amb cap partit polític determinat. Segons els temes, s'identificava més amb els uns o amb els altres. Jo diria que el seu lema hauria pogut ser: llibertat i democràcia. El fet que el seu germà Carles l'hagués inscrit a un partit polític durant els anys 20 [Acció Catalana] i que s'hi hagués quedat uns quants anys no crec que tinguí cap significació especial, encara que pugui semblar increïble en èpoques de moviment extremes. Solia dir que el vot popular és conservador, si no és en cas de terribastall o d'alteracions importants.

—En la relació Catalunya-Espanya, quina posició tenia?

—Recordo haver llegit una resposta

Ferran Soldevila a principis del 1960, en la seva taula de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, on va treballar nombrosos anys de la seva vida.

seva a una entrevista en què parlava d'autonomia, molta autonomia, si bé rebutjava la idea d'independència. Cal tenir en compte que coneixia molt bé la literatura i la cultura castellana, que, com qui diu, havia mamat en castellà. No oposava les diferents cultures; crec que per a ell eren diferents, però no oposades. No podia admetre que volguessin sobreposar l'una cultura a l'altra. Cal dir que, a poc a poc, es va deixar impregnar per la llengua i la cultura franceses, però no tant com el meu oncle.

—Defensava la noció de Països Catalans?

—En primer lloc, cal dir que ja la defensava els anys 20. Ara, no em sembla que tingués una idea d'unitat política. Que hi havia un grau d'unitat entre els Països Catalans de caire històric, cultural, lingüístic, etc., era una certesa per al meu pare. Però

d'aquí a una idea d'independència unitària hi ha un bon tros de camí.

—Com veia la unitat europea?

—Crec que no la veia com una cosa factible ni sé si realment hi havia pensat. En el fons, en política era un pragmàtic. No crec ni que li hagués passat pel cap la idea d'un mapa polític diferent, amb regions federades o confederades i sense estats.

—Tenia preocupacions religioses?

—Pensava que havia d'existir un Déu, però no el lligava a cap religió o a ritual establerts. Deia que havíem estat educats en un ambient catòlic, de forma que per nosaltres Déu era el Déu cristià. Practicant, no ho era gens ni mica; a les esglésies, hi entrava per raons artístiques, socials: casaments, enterraments, etc., o bé per seure-hi un moment i descansar-hi.

Enric Pujol